

บทที่ 4

ปัญหากฎหมายการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งก่อนเสนอคดีต่อศาล

เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นสถาบันหลักในการอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรม รวดเร็ว และเสมอภาคภายใต้หลักนิติรัฐ (The Rule Of Law) สำหรับการไต่ถามข้อพิพาทนับเป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพและถือว่าเป็นระบบที่สนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการไต่ถามข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการกับการไต่ถามข้อพิพาทโดยศาลนั้น มีพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นหลักในการสนับสนุนการไต่ถามข้อพิพาท แต่สำหรับการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งก่อนเสนอคดีต่อศาลหรือแทนการฟ้องคดีต่อศาลนั้น แม้ว่าหน่วยงานของรัฐหลายภาคส่วนมีความพยายามที่จะส่งเสริมให้มีการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีขึ้น ไม่ว่าจะโดยบุคคลธรรมดา หรือในระดับหน่วยงานเป็นผู้ไต่ถามข้อพิพาทก็ตาม ซึ่งมีบางส่วนที่ดำเนินการไต่ถามไปบ้างแล้วก็มี ซึ่งกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทก่อนเสนอคดีหรือแทนการฟ้องคดีต่อศาลนั้น นับว่าเป็นกระบวนการที่สะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และขั้นตอนไม่สลับซับซ้อน รวมทั้งไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น จึงนับว่าเป็นกระบวนการที่นอกจากศาลจังหวัดชลบุรีดำเนินการแล้ว ศาลยุติธรรมหรือองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งบุคคลธรรมดาทั่วประเทศก็สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดีต่อศาลได้ สำหรับศาลก็สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทก่อนการเสนอคดีต่อศาลควบคู่กับการไต่ถามข้อพิพาทภายหลังเสนอคดีต่อศาลได้ แต่ด้วยมีข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายที่ให้อำนาจศาลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่จะดำเนินการกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทปัจจุบันยังมีน้อยไม่เพียงพอ อีกทั้งกฎหมายที่มีอยู่นั้นยังมีความล้าหลัง ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งนี้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมยิ่งเพิ่มปริมาณสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นหากข้อพิพาททางแพ่ง และข้อพิพาทที่เกิดจากการกระทำละเมิด ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดในกรณีปกติหรือการละเมิดที่เกิดจากการทำธุรกิจก็ตาม การไต่ถามข้อพิพาทก่อนการเสนอคดีต่อศาลเพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น มีปัญหาทางด้านกฎหมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการไต่ถามหรือการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความ รวมทั้งผลการตกลงที่ทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับลง ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 กำหนดให้ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญา

นั่นว่าเป็นของตน ฉะนั้นการไถ่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก่อนเสนอคดีต่อศาลจึงมีปัญหากฎหมาย
ดังนี้

ปัญหาอำนาจศาลในการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล

ในการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นมิกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ศาลในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท เฉพาะกรณีการไถ่เกลี่ยภายหลังเสนอคดีต่อศาลแล้วเท่านั้น มิได้มีกฎหมายให้อำนาจแก่ศาลในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาลแต่อย่างใด จึงส่งผลให้ศาลไม่มีอำนาจในการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล ไม่ว่าจะในการเรียกคู่กรณีมาศาลเพื่อทำการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท การแต่งตั้งบุคคลต่างๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ไถ่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เพื่อเป็นการยุติปัญหาของคู่กรณี แต่ปัจจุบันศาลจังหวัดชลบุรีเป็นเพียงแห่งเดียวและเป็นแห่งแรกเท่านั้น ที่ดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล โดยยึดหลักแนวทางในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังเสนอคดีต่อศาล เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาลด้วย ซึ่งการที่ศาลจะใช้อำนาจในการเรียกให้คู่กรณีมาศาลก่อนที่จะมีกระบวนการฟ้องหรือยื่นคำร้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลย่อมไม่มีอำนาจในการเรียกให้คู่กรณีมาศาลได้เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 19 ที่บัญญัติว่า ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น ๆ จะได้มีทนายความว่าต่างแก้ต่างอยู่แล้วก็ตาม อนึ่งถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเองเนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดอำนาจศาลในการเรียกคู่กรณีมาไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังเสนอคดีต่อศาลแล้วเท่านั้น อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ วรรคสองที่บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไถ่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน” และวรรคสาม “หลักเกณฑ์และวิธีการในการไถ่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก็จำกัดให้อำนาจศาลในการแต่งตั้งบุคคลใด เพื่อทำหน้าที่ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังเสนอคดีต่อศาลแล้วเช่นกัน ดังนั้นเมื่อศาลไม่มีอำนาจในการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเสนอคดีต่อศาล จึงเป็นการดำเนินการที่ไม่มีกฎหมายรับรองให้อำนาจแก่ศาลหรือผู้พิพากษาให้กระทำได้ การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวจึงเป็นการดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งการตกลงระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น หากเกิดกรณีการได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันในทางกฎหมาย

แล้ว ผู้พิพากษาที่เป็นผู้ดูแลการไต่ถามข้อสงสัยย่อมไม่อาจจะใช้อำนาจใดๆ ที่จะดูแลให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เสียเปรียบได้

ปัญหาอำนาจการทำสัญญาประนีประนอมยอมความของคู่กรณี

ในกรณีปัญหาในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความของคู่กรณี เมื่อความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นเป็นความรับผิดทางละเมิดการที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ถูกระทำละเมิดอยู่ในสถานะเป็นผู้เยาว์ โดยทั่วไปแล้วผู้เยาว์ย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำละเมิดได้ ซึ่งสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเป็นสิทธิเรียกร้องอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1837/2523 ด้วยเหตุนี้หากเป็นการไต่ถามข้อพิพาททางละเมิดก่อนเสนอคดีต่อศาล ไม่ว่าจะการไต่ถามจะเป็นองค์กรหรือบุคคลใดก็ตาม ผู้ใช้อำนาจปกครองก็ไม่มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ เพราะต้องห้าม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (12) และตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9414/2542 และอำนาจการทำสัญญาประนีประนอมยอมความของผู้ใช้อำนาจปกครองดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาเกิดความและการบังคับใช้กฎหมายขึ้นเป็นสองฝ่าย

โดยฝ่ายแรก มีความเห็นว่า การที่ผู้ใช้อำนาจปกครองทำสัญญาประนีประนอมยอมความเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดแทนผู้เยาว์ ไม่ว่าจะสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ไม่ว่าผู้เยาว์จะได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์จากค่าสินไหมทดแทนก็ตาม เมื่อไม่ได้รับอนุญาตจากศาล สัญญาประนีประนอมยอมความก็จะตกเป็นโมฆะ อีกทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมาย และผิดเจตนารมณ์ของกฎหมาย และปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนแม้จะไม่ได้ว่ากล่าวกันมาในศาลล่าง ศาลฎีกามีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ประกอบกับ มาตรา 246 และ 247 โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1602/2519, 1837/2523, 4006/2526, 1072/2527, 9414/2542, 8438/2547

ฝ่ายที่สอง มีความเห็นว่า สัญญาประนีประนอมยอมความที่ผู้ใช้อำนาจปกครองทำลงแทนผู้เยาว์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลนั้นไม่โมฆะ กล่าวคือ นิติกรรมที่ผู้ใช้อำนาจปกครองทำแทนผู้เยาว์นั้น ไม่โมฆะ ไม่เสียเปล่า แม้เป็นนิติกรรมที่ไม่ผูกพันผู้เยาว์ที่จะให้สัตยาบันได้ในภายภาคหน้า แต่ผูกพันผู้ใช้อำนาจปกครองที่ทำนิติกรรมในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครอง ซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมตามกฎหมายของผู้เยาว์และมีอำนาจจัดการทรัพย์สินแทนผู้เยาว์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1569, 1571 อีกทั้งการไม่ขออนุญาตจากศาลเป็นเพียงวิธีการทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์เท่านั้น จึงไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ที่จะทำให้นิติกรรมที่สร้างขึ้นตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 และเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851 มีวัตถุประสงค์เพียงต้องการหลักฐานเพื่อการฟ้องร้องบังคับคดีเท่านั้นและสามารถทำแบบใดก็ได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2624/2516, 2668/2528 ฉะนั้นสัญญาประนีประนอมยอมความเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผู้ใช้อำนาจปกครองทำลงโดยไม่ขออนุญาตจากศาลก่อนตามที่กฎหมายกำหนด จึงไม่ตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 (มานิตย์ จุมปา, 2551, หน้า 28-29) โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 640/2493, 989/25092, 1109/2512, 1077/2514, 1903/2514, 326/2524, 4984/2537, 622/2539/, 5358/2544, 4860/2548 สนับสนุน

ดังนั้นสัญญาประนีประนอมยอมความที่ผู้ใช้อำนาจปกครองทำลงแทนผู้เยาว์ เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 มิได้กำหนดผลของการฝ่ายผิดไว้ จึงเกิดปัญหาการแปลความและการบังคับใช้ที่ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งการแปลความฝ่ายแรกเป็นการทำลายสัญญาประนีประนอมยอมความทั้งสิ้น ส่วนความเห็นที่สองสัญญาประนีประนอมยอมความใช้บังคับกับผู้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ แม้ว่าโดยคดีที่จะตัดสินในภายหลังจะต้องพิจารณาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมาก็ตาม แต่ก็มีได้เป็นการแน่นอนว่าคดีที่ตัดสินในภายหลังจะต้องถือตาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำพิพากษาดังกล่าวบางฎีกาก็ไม่ได้ใช้ถ้อยคำที่ระบุชัดว่าเป็นโมฆะหรือไม่ อีกทั้งไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาประมุขใหญ่มารองรับจึงทำให้คำพิพากษาในเรื่องดังกล่าวแปลความออกเป็นสองทาง

ปัญหาผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ

สัญญาประนีประนอมยอมความเมื่อพิจารณาถึงลักษณะการทำสัญญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850-852 แล้ว สัญญาประนีประนอมยอมความแบ่งได้สองประเภท ประเภทแรก คือสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำนอกศาล หมายถึงการที่คู่สัญญาตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาทโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน การทำสัญญาประเภทนี้จะทำที่ไหนก็ได้ โดยมีได้มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลหรือมีการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในลักษณะนี้ มิได้อยู่ในความรู้เห็นของศาล ส่วนประเภทที่สองคือสัญญาประนีประนอมที่ทำในศาล หมายถึงกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว และในระหว่างพิจารณาของศาลคู่ความได้มีการตกลงระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกัน โดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน แล้วแจ้งให้ศาลทราบและศาลก็พิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่ความตกลงกัน ซึ่งสัญญาประนีประนอมยอมความทั้งสองประเภทยังนอกจากแตกต่างในแง่สถานที่ที่ทำสัญญาแล้ว ยังมีข้อแตกต่างอันเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่ง คือในเรื่องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ กล่าวคือ

สัญญาประนีประนอมที่ทำกันนอกศาล ถือว่าข้อพิพาทเดิมที่มีอยู่ระงับสิ้นไป และคู่สัญญาแต่ละฝ่ายได้สิทธิที่แสดงในสัญญาและผูกพันกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ตาม มาตรา 852 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญา อีกฝ่ายหนึ่งต้องนำข้อสัญญาที่ตกลงกัน ไปฟ้องเป็นคดีต่อศาลเพื่อบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความอีกครั้งหนึ่ง ส่วนสัญญาประนีประนอมที่ทำในศาลนั้น การที่คู่ความฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญา ถือว่าไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งสามารถยื่นคำร้องให้ศาลบังคับให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทันทีและสามารถบังคับคดีได้ภายใน 10 ปี โดยไม่ต้องฟ้องคดีอีก

ดังนั้นสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำนอกศาล ถือว่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งที่กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าสัญญาประนีประนอมยอมความที่ขาดหลักฐานเป็นหนังสือแล้วจะไม่สมบูรณ์ หากกฎหมายกำหนดแต่เพียงว่า เมื่อไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลงลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายที่ต้องรับผิด จะฟ้องร้องบังคับตามสัญญาไม่ได้เท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้าคู่สัญญาได้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ข้อพิพาทที่ระงับลงไปแล้วจะมาฟ้องเรียกร้องให้คืนสิ่งที่ตนได้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ไม่มีหลักฐานดังกล่าวไม่ได้ ดังนั้นสัญญาประนีประนอมยอมความจะทำกันไว้หรือไม่ก็ได้ อีกทั้งการทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็ไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย สัญญาก็สมบูรณ์ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 308/2509, 2624/2515 หากฝ่ายที่ต้องรับผิดลงลายมือชื่อไว้ อีกฝ่ายหนึ่งก็ชอบที่จะนำหลักฐานดังกล่าวมาฟ้องคดีต่อศาลได้ ด้วยเหตุนี้หลักฐานเป็นหนังสือจะเป็นแบบใดก็ได้ ที่จะนำไปเพื่อฟ้องร้องบังคับคดี คำพิพากษาฎีกาที่ 464/2504 เช่น บันทึกเปรียบเทียบของอำเภอ คำพิพากษาฎีกาที่ 1567/2499, รายงานการประชุม คำพิพากษาฎีกาที่ 368/2506/, บันทึกประจำวันของสถานีตำรวจ คำพิพากษาฎีกาที่ 644 /2509, จดหมายโต้ตอบ คำพิพากษาฎีกาที่ 483/2520 เป็นต้น เมื่อการกระทำใดเป็นการก่อให้เกิดความรับผิดทางละเมิด ซึ่งบางกรณีจะเป็นความผิดทางแพ่งอย่างเดียว แต่การกระทำ ความผิดบางกรณีเป็นทั้งความผิดที่เป็นละเมิดและเป็นความผิดทางอาญาด้วย หรือที่เรียกว่า ความผิดทางแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ซึ่งความผิดทางอาญานั้น มีทั้งความรับผิดที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวกับความผิดอาญาแผ่นดิน เช่นการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน เป็นต้น ดังนั้นการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งก่อนเสนอคดีต่อศาล ซึ่งไม่ว่าข้อพิพาทที่เกิดขึ้น จะเป็นข้อพิพาทอันจากการละเมิดในการประกอบธุรกิจหรือการละเมิดกรณีธรรมดา หรือข้อพิพาททางแพ่งธรรมดา การไต่ถามข้อพิพาท โดยที่ไม่มีการฟ้องคดีต่อศาล ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ที่กำหนดให้สิทธิ

เรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้สละนั้นระงับสิ้นไปและทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามสัญญาที่ตนแสดง ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายขึ้น ดังนี้

1. กรณีการตัดสิทธิทางกฎหมายสำหรับความผิดทางละเมิดที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ที่กำหนดให้สิทธิเรียกร้องเดิมระงับไปและขณะเดียวกันมีผลทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(2) ที่กำหนดว่า “สิทธินำคดีมาฟ้องยอมระงับดังต่อไปนี้ ในความผิดต่อส่วนตัวเมื่อได้ยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย” ซึ่งมาตราดังกล่าวทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเสียสิทธิทางกฎหมายในการดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำความผิดทันที กล่าวคือ กรณีความผิดทางละเมิดเมื่อเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินแล้ว ไม่ว่าจะสาเหตุของการกระทำละเมิดที่เกิดขึ้น จะเป็นผลของการกระทำที่สืบเนื่องจากการประกอบธุรกิจ หรือไม่ก็ตาม ซึ่งลักษณะของความผิดของละเมิด โดยมากจะเป็นความผิดที่กฎหมายอาญารับรอง สิทธินั้น ๆ ไว้ด้วยในขณะเดียวกัน ดังเช่น ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 10 - 12 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สิน การกระทำความผิดทางละเมิด จึงมักเป็นความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา สำหรับความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นมีสองกรณี คือความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ที่ความรับผิดทางอาญาไม่สามารถยอมความได้หรืออาญาแผ่นดิน กับความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ที่ความรับผิดทางอาญาสามารถยอมความกันได้หรือความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งทั้งสองกรณีค่าความเสียหายที่เป็นความรับผิดในทางแพ่ง คู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมยอมได้เสมอ เพราะการยอมความเป็นวิธีการหนึ่งที่กฎหมายประสงค์ให้มีการระงับข้อพิพาทกัน ส่วนกรณีความผิดทางอาญา หากเป็นความผิดต่อแผ่นดินแล้วความรับผิดในส่วนนี้ไม่สามารถตกลงที่จะระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้เอง การเปรียบเทียบคดีเพื่อให้คดียุติลงโดยพนักงานสอบสวนก็ไม่อาจกระทำได้ หากกระทำไปก็เป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 2849/2540, 5942/2548 ดังนั้นข้อพิพาทประเภทนี้ คู่กรณีสามารถตกลงกันได้เฉพาะความรับผิดทางแพ่งเท่านั้น ส่วนความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ที่ความรับผิดทางอาญาสามารถยอมความกันได้หรือความผิดต่อส่วนตัวนั้น ผู้เสียหายและผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถที่จะตกลงระงับข้อพิพาท ด้วยการยอมความกันในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ หรือชั้นศาล เมื่อใดก็ได้ ทั้งการยอมความไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าศาลแต่ประการใด ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 4421/2528 แต่ต้องดำเนินการก่อนคดีถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 ซึ่งลักษณะของการยอมความของความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนนี้เอง ที่มีปัญหาทางด้านกฎหมายในการตีความหรือการตัดสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งในการตกลงระงับข้อพิพาทหากผู้เสียหายมิได้เป็นผู้เยาว์

หย่อนความสามารถก็สามารถยอมความได้เสมอ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 976/2481 เมื่อตกลงกันได้ โดยชัดแจ้ง แน่นอนก็เป็นการยอมความกันแล้ว แม้ไม่หลักฐานเป็นหนังสือ ก็มีผลทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับลง ฉะนั้นในกรณีที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมีเจตนาในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อหลบเลี่ยงความรับผิดทางอาญา หรือมีเจตนาไม่สุจริต หรือจงใจไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมส่งผลทำให้เกิดปัญหาการเสียดสิทธิตามการดำเนินคดีทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดขึ้น เพราะข้อพิพาทเดิมและสิทธินำคดีมาฟ้องระงับสิ้นลงแล้ว คู่กรณีต้องผูกพันตามข้อตกลงใหม่ที่ให้ไว้แก่กัน ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3412/2550 โจทก์ร่วมกับจำเลยทำบันทึกกันไว้ตามรายงานประจำวันรับแจ้งเป็นหลักฐานซึ่งมีข้อความว่า คู่กรณีตกลงกันแล้วต่างฝ่ายต่างไม่คิดใจเรียกร้องฟ้องกันทั้งทางแพ่งและอาญาต่อกัน โดยจำเลยได้ช่วยเหลือค่าเสียหายของกระบือที่ถูกยิงตายให้โจทก์ร่วมเป็นเงิน 7,000บาท จะนำเงินมาจ่ายให้หมดในวันที่ 1 ตุลาคม 2544 แล้วลงชื่อโจทก์ร่วมและจำเลย เช่นนี้ จึงเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อความผิดฐานทำให้เสียดทรัพย์ตาม ป.อ. มาตรา 358, 359 เป็นความผิดอันยอมความได้ จึงมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา 39(2) แม้ต่อมาจำเลยจะไม่ชำระค่าเสียหายตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์ร่วมก็ไม่มีสิทธิร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่จำเลยในข้อหาทำให้เสียดทรัพย์ หลังจากมีการยอมความกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วอีกได้ คงมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น ปัญหานี้เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยแม้ไม่มีฝ่ายใดฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 และคำพิพากษาฎีกาที่ 476/2525 (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550, หน้า 86 – 89) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสิทธิของผู้เสียหายย่อมสิ้นไปทันทีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(2)

ส่วนกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ พนักงานสอบสวนมักจะดำเนินการให้ผู้ใช้อำนาจปกครอง ใกล้เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้กระทำผิดที่สถานีตำรวจ และผลของสัญญาประนีประนอมยอมความที่เกิดขึ้นมีปัญหาทางกฎหมายดังที่กล่าวไว้ข้างต้นในข้อ 2 (การตีความของการทำสัญญา) และทำให้เกิดปัญหาตามมาคือ เมื่อไม่มีการแจ้งความดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการสอบสวน เนื่องจากเห็นว่าสิทธินำคดีทางอาญามาฟ้องระงับลงแล้ว จึงทำให้ไม่การสอบสวนดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งต่อมาก็จะทำให้สิทธินำคดีมาฟ้องระงับสิ้นไป เพราะขาดอายุความการร้องทุกข์ ผลที่สุดก็ทำให้ผู้เสียหายเสียดสิทธิตามการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ส่วนผู้กระทำความผิดก็จะไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ฉะนั้นผลของประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ดังกล่าว จึงเป็นการตัดสิทธิในทางกฎหมายสำหรับความผิดทางแพ่ง
 เกี่ยวเนื่องกับความผิดอาญาที่สามารถขอมความได้

2. กรณีการตัดสิทธิทางกฎหมายสำหรับความรับผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกัน

การที่คู่กรณีตกลงกันเพื่อจะระงับ ข้อพิพาทที่มีต่อกัน โดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันและ
 กันแล้วนั้น ทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับลงและคู่กรณีไม่อาจอ้างสิทธิใด ๆ ตามข้อพิพาทเดิมได้อีก ซึ่ง
 ข้อตกลงที่เกิดขึ้นใหม่จะทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความหรือไม่ก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการตกลง
 กันนอกศาลฉะนั้นการผิดสัญญาก็ต้องมีการฟ้องคดีต่อศาลอีก ครั้งหนึ่ง ปัญหาผลของสัญญา
 ประนีประนอมยอมความ ที่ทำให้สิทธิเรียกร้องเดิมระงับสิ้นลงทันทีที่คู่กรณีได้ตกลงกัน ตาม
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 นั้น มิใช่มีผลกระทบต่อความผิดทางแพ่งที่เกี่ยวข้อง
 กับคดีอาญาเท่านั้น แต่ยังมีปัญหาส่งผลไปถึงความผิดทางแพ่งในบทบัญญัติอื่น ๆ หลายประการ
 และปัญหาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ที่กำหนดให้ข้อพิพาทเดิมระงับลง
 ทันทีเมื่อได้มีการตกลงกัน จะส่งผลเด่นชัดขึ้นหากเป็นความรับผิดทางละเมิด เนื่องจาก ความผิด
 ทางละเมิดมีความเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติต่าง ๆ จำนวนมากดังเช่น

ประการแรก ปัญหาการเสียสิทธิทางกฎหมายในอันที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ร่วมบางคน
 ต้องรับผิด ความรับผิดทางละเมิดนั้นจะมีลักษณะพิเศษ ซึ่งเป็นกฎหมายบัญญัติให้บุคคลที่มีได้
 กระทำละเมิดแต่ก็ต้องร่วมรับผิดกับผู้ที่ได้กระทำละเมิดด้วยในลักษณะลูกหนี้ร่วม เนื่องจากบุคคล
 เหล่านั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันกับผู้ทำละเมิดและผู้กระทำละเมิดบางกรณีไม่อยู่ในฐานะที่ชดใช้ค่า
 สินไหมทดแทนได้ ดังนั้นเมื่อเกิดการกระทำละเมิดขึ้น ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหม
 ทดแทนเพื่อความเสียหายเอาจากผู้กระทำละเมิด และผู้ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องร่วมรับผิด(ลูกหนี้
 ร่วม) คนใดคนหนึ่งอย่างสิ้นเชิง หรือโดยเรียกตามส่วนของความรับผิดในแต่ละคนก็ได้ แต่ลูกหนี้
 ทั้งปวงยังคงต้องผู้พันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระสิ้นเชิง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พหุศาสตร์มาตรา 291 แม้ว่าผู้ร่วมรับผิดนั้นไม่ได้กระทำละเมิดเองก็ตาม ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของ
 กฎหมายที่ให้บุคคลต้องร่วมรับผิดกับผู้ทำละเมิดอย่างลูกหนี้ร่วม ก็เพราะผู้ที่มีนิติสัมพันธ์
 โดยตรงกับผู้ทำละเมิด ไม่ว่าจะโดยฐานะนายจ้างกับลูกจ้างหรือตัวการกับตัวแทน หรือผู้ปกครอง
 ผู้ดูแล ครูอาจารย์กับผู้ไร้ความสามารถ อีกทั้งการงานที่ลูกจ้างหรือตัวแทนกระทำไปก็เพื่อ
 ประโยชน์ของนายจ้างหรือตัวการทั้งสิ้น ฉะนั้นหากเกิดความเสียหายเนื่องจากการจัดการงานขึ้น
 หากให้ลูกจ้างหรือตัวแทนต้องรับผิดโดยลำพังก็จะไม่เป็นธรรม ดังนั้นเมื่อลูกจ้างหรือตัวแทน
 กระทำละเมิดในทางการที่จ้าง นายจ้างหรือตัวการผู้เป็นเจ้าของธุรกิจ ต้องร่วมรับผิดกับเขาด้วย ตาม
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 425, มาตรา 427 ประกอบมาตรา 291 การที่นายจ้างหรือ
 ตัวการผู้เป็นเจ้าของธุรกิจให้ลูกจ้างหรือตัวแทนตกลงทำการประนีประนอมยอมความกับผู้เสียหาย

ไม่ว่าฝ่ายผู้เสียหายจะรู้หรือไม่ว่าผู้ทำละเมิดเป็นลูกจ้างหรือตัวแทนก็ตาม ผลของสัญญา ประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 จึงเกิดปัญหาทำให้ ผู้เสียหายได้สิทธิเรียกร้องกับผู้ที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น ขณะเดียวกันก็จะให้สิทธิเรียกร้องทางกฎหมายสำหรับลูกหนี้ร่วมบางคนที่กฎหมายกำหนดให้ต้องร่วมรับผิดชอบ เพราะ สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดของผู้เสียหาย ที่จะเรียกร้องให้ลูกจ้าง นายจ้างหรือตัวการ ตัวแทน ให้ ร่วมกันรับผิดชอบใช้คำสินไหมทดแทนอย่างลูกหนี้ร่วมนั้นได้ระงับสิ้นไปแล้ว โดยผลของมาตรา 852 ที่กำหนดว่า “ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นยอมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่าย ได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นเป็นของตน” (มานิตย์ จุมปา, 2551, หน้า 96-98) ดังตัวอย่าง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 380/2530 การที่จำเลยที่ 1 ลูกจ้างกระทำในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ขับรถยนต์โดยประมาทชนรถจักรยานที่ 2 เสียหาย แล้วได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ยอมรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ที่ 2 ย่อมทำให้สิทธิ เรียกร้องในมูลละเมิดระงับไป และทำให้ได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ นั้น โจทก์ที่ 2 จึงไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบโดยอาศัยมูลละเมิดและทำให้ความรับผิดชอบของ จำเลยที่ 2 ที่ 3 ที่จะต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในฐานะนายจ้างระงับไปด้วย

ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกจ้างหรือตัวแทนที่ทำสัญญาประนีประนอมยอม ความชดใช้ความเสียหายได้แต่เพียงผู้เดียวแล้ว หากผู้กระทำละเมิดที่ทำสัญญาเหล่านั้นไม่อยู่ใน สถานะที่จะชำระหนี้ ที่เป็นคำสินไหมทดแทนให้กับเจ้าหนี้หรือผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นในที่สุด ซึ่งปัญหาผลของประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา 852 นี้มิใช่เพียงแต่มีปัญหาดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นเท่านั้น แต่ยังเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ เจตนาารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยละเมิด ที่กำหนดให้บุคคล อื่นๆ ซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ทำละเมิดเสียไปด้วย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 601/2507, 2248/2524 1399/2526, 624/2545, 2840/2548

ประการที่สอง ปัญหากรณีการรับช่วงสิทธิ ผลแห่งสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 นี้ ยังเกิดปัญหาทางกฎหมายส่งผลเป็นการตัด สิทธิ การรับช่วงสิทธิและบทบัญญัติอื่นไม่อาจนำไปใช้บังคับได้ กล่าวคือ ในกรณีที่เป็นความรับ ผิดทางละเมิดเมื่อผู้ทำละเมิดทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว ผลยอมทำให้สิทธิเรียกร้อง ในมูลหนี้ละเมิดเดิมระงับไปในทันทีที่ได้ตกลงกัน และทำให้คู่สัญญาได้สิทธิตามที่ตกลงไว้ใน สัญญาประนีประนอมยอมความ ส่วนการรับช่วงสิทธินั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีสองมาตราคือ มาตรา 226 กับมาตรา 880 ซึ่งมาตรา 226 นั้นเป็นบทบัญญัติทั่วไปของการรับ ช่วงสิทธิ แต่มาตรา 880 นั้นเป็นบทเฉพาะของการรับช่วงสิทธิที่เกี่ยวกับการประกันภัย เมื่อกรณี

การรับช่วงสิทธิเป็นผลมาจากการกระทำละเมิดและเกี่ยวข้องการประกันภัยจึงต้องนำบทมาตรา 880 อันเป็นบทเฉพาะมาปรับใช้จะนำมาตรา 226 ซึ่งเป็นบททั่วไปมาปรับใช้แก่คดีย่อมไม่ถูกต้อง ซึ่งเมื่อผู้รับช่วงสิทธิเมื่อได้ใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายแล้ว ก็ชอบที่จะใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 มีกำหนดว่า “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอก ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันภัยย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยและของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น” ที่จะเข้ารับช่วงสิทธิเอาจากผู้กระทำละเมิดได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 878/2544 จำเลยทำสัญญาบริการรักษาความปลอดภัยกับบริษัท อ. โดยยินยอมชำระค่าเสียหายให้แก่บริษัท อ. ในกรณีที่ทรัพย์สินสูญหายเนื่องจากการโจรกรรม ดังนั้น เมื่อทรัพย์สินของบริษัท อ. สูญหายไปเนื่องจากการโจรกรรม จำเลยจึงต้องรับผิดชอบบริษัท อ. ตามสัญญา เมื่อทรัพย์สินที่สูญหายเป็นทรัพย์สินที่บริษัท อ. ได้อเอาประกันภัยไว้กับโจทก์ และโจทก์ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บริษัท อ. ไปแล้ว จึงเข้ารับช่วงสิทธิของบริษัท อ. เรียกร้องเอาจากจำเลยตามสัญญาบริการรักษาความปลอดภัยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880, และตามคำพิพากษาที่ 380/2530, 5156/2542, 8010/2548 เมื่อรถทุกคันอยู่ในบังคับที่จะต้องทำประกันภัย ซึ่งในกรณีมีการละเมิดโดยทั่วไปที่รถชนกัน ผู้ทำละเมิดกับผู้เสียหายย่อมตกลงระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้เสร็จยุติลง โดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันได้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาที่คู่กรณีตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาท ซึ่งสัญญาระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก็มีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาการรับช่วงสิทธิขึ้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 ซึ่งปัญหาในลักษณะเช่นนี้มีหลายฎีกาแต่ขอยกตัวอย่างเพียง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4045/2548 จำเลยขับรถจักรยานยนต์ชนรถยนต์ของ ส. เป็นเหตุให้รถทั้งสองคันได้รับความเสียหาย ตามรายงานประจำวันมีข้อความว่าคู่กรณีตกลงไม่คิดใจเรียกร้องค่าเสียหาย ส. และจำเลยได้ลงชื่อเป็นหลักฐาน แสดงว่า ส. และจำเลยตกลงกันว่าไม่คิดใจเรียกร้องค่าความเสียหายต่อกัน เป็นการระงับข้อพิพาทให้เสร็จไปโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันด้วยการที่ต่างฝ่ายยอมช่อมรดกที่เสียหายเอง เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 ทำให้ ส. ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยได้ โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์ของ ส. จะรับช่วงสิทธิของ ส. ได้เพียงที่ ส. ผู้เอาประกันภัยมีอยู่เท่านั้น แม้ ส. จะบันทึกข้อตกลงกับจำเลยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ก็ตาม แต่ ส. ก็เป็นผู้ได้รับความเสียหายจากกรณีละเมิดถูกรถของจำเลยที่เกี่ยวชน ย่อมมีสิทธิที่จะทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทที่มีอยู่กับจำเลยด้วยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความไม่คิดใจเรียกร้องค่าเสียหายต่อกันอันเป็นการสละสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์ เมื่อ ส. ผู้เอา

ประกันภัยไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลย ดังนั้น โจทก์ผู้รับประกันภัยย่อมไม่อาจรับช่วงสิทธิของ ส. ที่จะมาเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยได้ การที่โจทก์ผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ ส. ผู้เอาประกันภัยไป เป็นการปฏิบัติตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ที่โจทก์ทำไว้กับ ส. เท่านั้น

ฉะนั้น การที่ผู้รับประกันภัย(ผู้รับช่วงสิทธิ) ได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย (ผู้เอาประกันภัย) ไปตามสัญญาประกันภัยแล้วก็ตาม แม้จะเป็นการปฏิบัติไปตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ที่ทำกันไว้ แต่เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยก็ย่อมมีสิทธิ มีอำนาจ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 ที่จะใช้สิทธิรับช่วงสิทธิ ไล่เบี้ยเอาจากจำเลยผู้กระทำละเมิดที่เป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ มิใช่ว่าเป็นเรื่องของผู้รับประกันภัยจะต้องปฏิบัติไปตามเงื่อนไขข้อกำหนดในสัญญากรมธรรม์ประกันภัยแล้วจบกัน ซึ่งนั่นก็จะทำให้จำเลยผู้กระทำความผิดที่แท้จริงไม่ต้องรับผิดชอบโดยปริยาย ซึ่งหากเกิดการกระทำละเมิดและมีการยอมความกันในลักษณะนี้ในปริมาณมากพอ ก็ส่งผล ถึงขนาดที่จะทำให้บริษัทประกันภัยขาดทุนมากและอาจถึงกับล้มละลายได้ ดังนั้นผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 จึงเกิดปัญหาทางกฎหมายเป็นการตัดสิทธิของผู้รับประกันภัยที่ไม่อาจใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือผลของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 ทำให้บทบัญญัติอื่น ๆ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 ถูกตัดหรือไม่อาจนำไปใช้ได้ (พิชัย นิลทองคำ, 2551, หน้า 249-250)

ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ

การตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาทและผลของสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำให้สิทธิเรียกร้องเดิมระงับสิ้นลง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850-852 นั้น มิได้มีปัญหาเฉพาะที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น แต่ผลของสามมาตราดังกล่าวยังทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายส่งผลกระทบต่ออายุความในการเรียกร้องอีกด้วย กล่าวคือ หากเป็นกรณีความรับผิดที่เกิดขึ้นเป็นเพียงความรับผิดทางแพ่งอย่างเดียว เมื่อคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทแล้วผลย่อมทำให้ข้อพิพาทเดิมระงับลง และคู่กรณีต้องผูกพันตามข้อตกลงในสัญญาที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งสัญญาที่เกิดขึ้นไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะจึงต้องใช้อายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/10 แต่หากว่าความรับผิด หรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เป็นข้อพิพาทจากการทำละเมิดแล้ว มีอายุความหลายกรณีที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าจะเป็นการเรียกค่าเสียหายหรือการเรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทน และรวมถึงการเรียกค่าเสียหายจากมูลละเมิดเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาด้วย

ปัญหาอายุความทางกฎหมายแพ่ง เนื่องจากความผิดละเมิดที่เอาทรัพย์สินเขาไป การเรียกทรัพย์สินหรือให้ใช้ราคาแทนการคืนทรัพย์สินนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ประกอบ มาตรา 448 กำหนดให้ผู้เสียหายต้องใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดคืนทรัพย์สินหรือต้องใช้ราคาทรัพย์สินแทนให้แก่ผู้เสียหายภายในกำหนด 1 ปี นับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะฟ้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ประกอบ มาตรา 1832 กลับใช้อายุความ 10 ปี หรือ 5 ปี ที่เจ้าของทรัพย์สินจะต้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ทำละเมิด ฉะนั้น ปัญหาการละเมิดโดยการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไป และการติดตามเอาทรัพย์สินจึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับอายุความและการตีความของศาล โดยตีความเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาอย่างไม่ยุติ และการแปลความก็แตกต่างกันออกไป เพราะเรื่องเดียวกันแต่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้แตกต่างกัน โดยมาตรา 448 ให้อายุความ 1 ปี หรือ 10 ปี แต่มาตรา 1336 และมาตรา 1382 ให้อายุความ 10 ปี หรือ 5 ปี ดังเช่น คำพิพากษาที่ 4872/2543, 1760/2548, 1394/2548, 466/2508, 2010/2515, 2647/2517, 999/2525 สนับสนุน

สำหรับปัญหาอายุความคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา การเรียกค่าเสียหายจากมูลละเมิดเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น จะเกิดปัญหาการบังคับใช้ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 กำหนดว่าถ้าไม่มีผู้ใดใช้สิทธิฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากการกระทำความผิดนั้นย่อมสิ้นไปตามที่กฎหมายอาญากำหนด นั่นก็หมายความว่าหากการเรียกค่าเสียหายจากการกระทำละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 มีกำหนดหนึ่งปีนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่เกินสิบปี แต่เมื่อเป็นความผิดทางละเมิดที่เป็นความผิดทางแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ก็ต้องถืออายุความทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญากำหนด ซึ่งเมื่อพิจารณาอายุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 แล้ว ปรากฏว่าการฟ้องคดีอาญาค้างถึงแต่เพียงถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในอายุความ คดีก็ขาดอายุความ แต่อายุความทางแพ่งกลับใช้กรณีถือเอาการรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งบัญญัติไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งศาลยังตีความว่าอายุความการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ใช้บังคับเฉพาะตัวบุคคลที่กระทำความผิดอาญาเท่านั้น บุคคลอื่นที่กฎหมายบังคับให้ต้องร่วมรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425, 430 ไม่ว่าจะเป็นนายจ้าง ตัวการ บิดา มารดา ฯลฯ หรือกรณีที่มีสัญญาประกันภัยที่บุคคลภายนอกที่จะต้องเข้าร่วมรับผิดชอบด้วยกับผู้ทำละเมิดแล้วก็นำอายุความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 มาใช้บังคับไม่ได้ ซึ่งผลทางกฎหมายก็คือทำให้ต้องฟ้องผู้กระทำผิดในอายุความหนึ่ง ส่วนผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบฟ้องอีกอายุความหนึ่ง ซึ่งหากผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบได้หรือผู้กระทำความผิดได้

ยกปัญหาเรื่องอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลต้องยกฟ้องทั้งผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย เพราะผู้ที่กระทำความผิดและผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบเป็นผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี เมื่อคู่ความอีกคนหนึ่งยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความแล้ว ย่อมทำให้คู่ความที่มีได้ยกขึ้นต่อสู้ด้วยได้รับ ประโยชน์คู่เคียงกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 ฉะนั้นผู้กระทำความผิดและผู้ที่จะต้องร่วมรับผิดชอบก็หลุดพ้นจากความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น

ดังนั้นเมื่อเป็นกรณีความรับผิดชอบทางละเมิดที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดทางแพ่งอย่าง เดียวหรือเป็นความผิดทางแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา กฎหมายว่าด้วยอายุความมีหลายบทมาตรา และมีกฎหมายหลายฉบับ ทำให้มีการตีความแตกต่างกันออกไป และเกิดการตัดสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งกันและกันยากแก่การทำความเข้าใจของประชาชนและยิ่งหากมีการประนีประนอมยอมความกัน ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความก็ทำให้คู่สัญญาผูกพันกันอีกแบบหนึ่งเพิ่มขยายระยะเวลา ออกไปอีกเป็น 10 ปี นับแต่วันทำสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 199/30 ซึ่ง หากเป็นกรณีที่การทำสัญญาใกล้จะครบกำหนด 1 ปี นับแต่วันกระทำละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายต้องผูกพันและเพิ่มความรับผิดชอบนานกว่า 10 ปี ซึ่งเกิดความไม่ยุติธรรม แก่ทุกฝ่าย